

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru[gazeta_zaman](https://www.instagram.com/gazeta_zaman) КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЮБЕШИУ

Экономика жаны бла файдалы проектлени бардырыуга эс бурулганды

Москвага иш бла барыуу чегинде Казбек Коков жеринден тепдилмеген ырысхы эм активле бла ишлеу проектлеге управление этген бёлюмню таматасы, «ВЭБ.РФ» айныуу кырал корпорациясыны правленини келечиси Александр Тарабрин бла тубешгенди.

Бююнлюкде «ВЭБ.РФ» экономиканы айнытуу проектлени ахча бла жалчытхан уллу кырал инвестиция банкды. Коммерциялы банкла бла партнёрлукда «ВЭБ.РФ» инфраструктураны, промышленностьну, социал бёлюмню айныуларына бурулган уллу проектлени финансировагысы бла кюрешеди.

Тубешиуу кезиуунде эки жаны да кырулуш эм инфраструктура бёлюмде республикага экономика жаны бла хайырлы проектлени бардырылуу онгларын сюзгендиле. Энци

эс регионну тийресинде проблемалы активле бла ишлеуге, аланы производство кючлерин башха затланы чыгарыуга бурулганды. Сёз Элбрус районда «Каббалкгипс» предпритияны ишин жангыдан башлар ючюн инвесторланы сейирлерин кюз-

гъауу юсюнден да барганды. Къабарты-Малкъарны тийресинде бардырыуга боллукъ проектлени экономика амалларын алгъадан тинтиу жаны бла байламлыкъланы юсюнден келишим да этилгенди.

КЕНГЕШ

Ал жанында – кырулушну бла коммунал мюлкню андан ары айнытуу

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Москвада РФ-ни Кырал советини Кырулуш, жашау журтла-коммунал мюлк, шахар болум жаны бла комиссиясыны, Регионланы айнытуу жаны бла правительстволу комиссияны президиуму (штабыны) бла РФ-ни Кырулуш эмда ЖКХ министерствосуну бирге бардырылган жыйылыуларына къатышханды. Кенгеш РФ-ни Правительствосуну Председателини орунбасары **Марат Хуснуллин**ни башчылыгында видеоконференция халда бардырылганды. Анга дагыда РФ-ни Президентини болушлукчусу, Кырал советни секретары **Игорь Левитин**, РФ-ни кырулуш эмда ЖКХ министри **Ирек Файзуллин**, Кырал советни комиссиясыны председатели **Рустам Минниханов**, толтуруучу властыны федерал органдарыны келечилери, Россейни регионларыны башчылары да къатышханды.

Кенгешни кезиуунде РФ-ни Кырулуш эмда ЖКХ министерствосуну ишини эсеплери чыгарылгандыла. Кырулушну бла жашау журтла-коммунал мюлкню 2030 жылгъа дери айнытуу стратегиясына, 2035 жылгъа дери тамамларга белгиленген ишлеге энчи эс бурулганды. Игорь Левитин россейли ююрлени жашау журтла бла байламлы болумларын игилендирге деп Президент салган борчну социал магъанасы болганын эсертгенди. Ол айтханыча, Кырулушну бла жашау журтла-коммунал мюлкню айнытуу Россейни Правительствосу жарашдырган стратегиясында ма ол муратларыбызга жетиуно баш жоллары белгиленипдиле. Алага кере бёлюмде бийик технология амалланы синдирирге, конкуренцияны айнытырга, кыдуретге тышюрюлген зарангы не къадар аз этерге белгиленеди.

Документде экономи-

каны терк айныта барырга онгла кырау, шахарда кырулуш бардырыу эмда транспорт бла байламлы бирча болуру, промышленность тийрелени, эски, оюла турган юйле орналган жерлени кечюрюу неда жангыртуу, шахарлада туризм арала кырау, транспорт эмда инженер инфраструктура объектлени жангыртуу да кёргозтюледи, деп айтылганды жыйылыуда.

Къабарты-Малкъарда 2021 жылны эсеплерине кере жангы жашау журтланы саны аны аллында жылдан эсе 2,8 процентге ёсгенди. Битеу да 514 квадрат метрден асламы хайырланылырга берилгенди, кеп фатарлы 39 юй ишленгенди.

Жашау журтланы кырулушларын бардырыуда инфраструктураны кырау уллу магъананы тутады. Нальчикде жангы микрорайонлада таза эмда кир суу ызла ишлеуге 2022-2024 жыллада федерал эмда регион бюджетледен миллиард сомдан артык бёлкюрге

белгиленеди. «Шёндюго шахар болумну кырау» кырал программага кере уа 2024 жылгъа 216 жамауат тийрени бла 596 арбазны тапландырырга мурат этиледи.

Кенгешден сора Казбек Коков социал сетде быйылгъа эмда келир жылгъа кырулуш бла байламлы планланы туура этгенди. «Быйыл Нальчикде сууну тазалауу сооруженияланы проектлерин салып башларыкбыз, Тырныаузда уа аллай проектлени жарашдырып бошарыкбыз. Бахсанда кырауу эмда жетерик суу ызны ахырына жетдире турабыз, андан сора Элбрусда Азау талада канализация коллекторну жангыртуу ишле кьолгъа алынырыкдыла. Келир жыл а Зольск районда бир неча эмда жетерик суу ызны тартырга белгиленеди. Проектлени асламысы «Шимал-Кавказ федерал округну айнытуу» кырал программага кере тамамланылыкдыла», деп жазганды ол.

«Къабарты-Малкъар Республиканы кыралыуу 100-жыллыгы» эсгеруу майдалны юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «Къабарты-Малкъар Республиканы кыралыуу 100-жыллыгы» эсгеруу майдалны тохташдырыуу юсюнден» 2021 жылны 4 августунда чыгарылган 90-УГ номерли Указына тийишлиликде **бегим этеме:**

- 1.Къабыл кёрюрге:
«Къабарты-Малкъар Республиканы кыралыуу 100-жыллыгы» эсгеруу майдалны юсюнден Болумну;
«Къабарты-Малкъар Республиканы кыралыуу 100-жыллыгы» эсгеруу майдалны жазылуу;
«Къабарты-Малкъар Республиканы кыралыуу 100-жыллыгы» эсгеруу майдалны суратын;
«Къабарты-Малкъар Республиканы кыралыуу 100-жыллыгы» эсгеруу майдалны удостоверениесыны бланкыны юлгюсюн.
- 2.Бу Указ басмаланган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар**Республиканы Башчысы****К.КОКОВ**

Нальчик шахар, 2022 жылны 14 февралы, №14-УГ

Кыуллукъга салыу

Беслан Бежанов республикалы

медиахолдингни таматасына салыннганды

Конкурс жумушла бардырылгандан сора Беслан Бежанов «КъМР-Медиа» кырал казна учрежденианы директоруна салыннганды.

Кесини урунуу жолун ол 2004 жылда «Гуманитар тинтиулене Къабарты-Малкъар институту» федерал кырал илму учрежденияны социал-экономика тинтиуле жаны бла бёлюмюню гитче илму кыуллукъчусу болуп башлаганды.

2010 жылда Б.Бежанов – КъМР-ни Жаш тёлню ишлери эмда жамауат биригуле жаны бла кырал комитетини информация мониторингни бёлюмюню специалисти-экспертиди. Ол жыл октуна КъМР-ни Асламлы информация органла жаны бла кырал комитетини телерадиобериуле, асламлы коммуникацияла, информация-коммуникациялы технологияланы айнытуу эмда инновация иш жаны бла бёлюмюню таматасыны кыуллукъуна салынады.

2014 жылдан башлап 2017 жылгъа дери Беслан Юрьевич КъМР-ни Асламлы информация органла жаны бла кырал комитетини председателини орунбасары болуп ишлейди. 2016 жылда анга КъМР-ни кырал граждан службасыны «КъМР-ни 1-чи класслы керти кырал советниги» деген класс чын берилгенди.

2017 жылда «КъМР-Медиа» ГКУ-ну директору орунбасарыны кыуллукъуна салыннганды, 2018 жылны октябрь айындан бери ол кырал казна учрежденияны директору кыуллукъун толтурганды.

Б.Бежанов 2003 жылда В.Коков атлы Къабарты-Малкъар эл мюлк академияны бошаганды, «Кырал службаны Шимал-Кавказ академиясы» федерал кырал билим бериу учрежденияны филиалында жангы усталык алганды. Кырал саугъала бла саугъаланнганды.

ХАЗЫРЛАНЫУ

Нальчикни орамларын тапландырадыла

КЪМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Нальчикни жолларында бардырыла турган төрт уллу къурулуш объектге къараганды, ала шахарны транспорт жаны бла магъаналы ызларына саналадыла. «Къоркъуусуз эмда качествоу жолла» миллет проектни чеклеринде уллу комплексли ишле Къабарты орамда, Шогенцуков, Ленин, Кулиев атлы проспектеде бардырыллыкдыла.

Ишчи жолоучулукда республиканы оноучусуну биргесине КЪМР-ни транспорт эм жол мюлк министри **Аслан Дышеков**, КЪМР-ни цифралы айнытыу министри **Ислам Ашхотов**, Нальчик шахарны администрациясыны башчысы **Таймураз Ахохов** эм жол ишлени бардыргъан биригиулени таматалары болгандыла.

«Биз республиканы жолларында иги кесек къурулуш ишлени бардырабыз, Нальчикге уа, республикабызны ара шахары болганы себепли, аслам эс бурабыз. Къабарты-Малкъарны 100-жыллыгына хазырланыу бла байламлы эм магъаналы орамлагъа тынгылы ремонт этиледиле. Битеу ишле шендюгюлю технологияла бла бардырыладыла. Шахарда орнатылган чыракъла токну аз къоратадыла, ала жарытхан да иги этедиле. Битеу да Нальчикни жолларын тап халгъа келтириуу бла байламлы этилген къоранчланы юсюнден айтсакъ, ала бир миллиард сомдан асламдыла», — дегенди Казбек Коков объектге къараган кезиуледе.

Къабарты орамны ремонту озгъан

жыл башланган эди. Шендю жолчула Къабарты бла Идаров атлы орамла бирге къошулган мойюшден тебиреп, шахардан тышына чыккыган жерге дери кенгерте турадыла. Бу участок автомашинала, ол санда жюк ташыганла да, аслам жюрюген жерге саналады. Сагъынылган тийреледе жангы чыракъла орнатылынырыкдыла, адамла жолну етген жерле да тапландырыллыкдыла. Аны бла бирге саулай да ток баргъан ызла алышындырыладыла. Ара проспектеде Ногмов атлы орамдан Осетинская орамгъа баргъан жанына суу канализация быргъыланы тазалап, тап мардалагъа келтиредиле.

Шогенцуков атлы проспектеде суу

эм канализация баргъан быргъыланы алышындырыллыкдыла. Планнга кере, тротуарла тап боллукдыла эм жангы чыракъла жанарыкдыла. Къулий улу атлы проспектеде жангы асфальт боллукдыу, автомашиналаны салырча онгла этерикдиле эм жамауат транспорт тохтауучу жерлени да тапландырыллыкдыла. Онтертюнчю гимназияны къатында орамланы жарытхан жангы чыракъла жанарыкдыла, светофорланы да алышындырыллыкдыла. Андан сора да, Шортанов атлы орамдан Къулий улу атлы проспектеде чыккыган жер кенгертилликди, алайгъа светофор да салынырыкды. Ленин атлы проспектеде жангы асфальт боллукдыу, тротуар плиткаланы тюрлен-

дирликдиле, шендюгюлю светофорла орнатырыкдыла. Басманы юйюню къатында чакъырыучу кнопкасы болгъан светофор салынырыкды. Ленин эм Къулий улу атлы проспектеде ток баргъан чыбыкыла жер туюбу бла барырча этилликдиле, ол проект «Таза кёк» деген программа бла тамамланады. Ремонт барлык орамлада 3000 тюрлю-тюрлю жангы терекчикле ёсерикдиле.

Казбек Коков, къурулушчула бла ушакъ бардыргъанда былай айтханды: «Сиз тарых магъаналы ишлеге къатышасыз. Кулиев атлы проспектеде 40 жылны ичинде хазна зат тюрленмегенди, капитал ремонт бир кезиуде да бардырылмаганды. Бизни таматаларыбыз бу ариу орамланы ишлеген эселе, сиз энди аланы жангыдан шахарчылагъа эм бери келген къонакълагъа таплыкыгъа деп, кеп жыллагъа тынгылы этесиз. Битеу ол ишле бу тийреледе жашагъанланы жашауларын игилендирликди». Дагъыда республиканы оноучусу къурулушчулагъа шахардан чыккыган битеу жолла тап халгъа келтирилликлерин эсгертгенди.

«Шендю бардырыла турган ишле шахарчыланы эм ары келген къонакъланы бир кесек чырмайдыла. Ол затланы ангыларгъа керекди. Битеу хар зат да жангыртылынып бошалса, адамлагъа тап боллукдыу, ала ол ишлеге къууанырыкдыла», — дегенди Казбек Коков ушагыны ахырында.

Бизни корр.

ОЛИМПИАДАНЫ ДНЕВНИГИ

Бир күнню ичинде сокъураныргъа, къууаныргъа да тюшгенди

Пекинде Къыш Олимпиаданы оночюнчю күню Россейге бирер алтын бла кюмюш майдал келтиргенди — экиси да фигурный учууда.

Фигуристкаланы эришген программалары бла байламлы сезимлени айтып ангылатхан

Трусованы уа «кюмюш» арталыда къууандырмаганды. Аны да ангыларчады. Александра, беш жолда да төрт кере бурулуп, Олимпиаданы рекордун жангыртханды — аллай къыйын секириулени бир бири ызындан беш кере

тёгерек турнирде 12-чи серияда тишируларыбыз саугъа жерлеге чыгъалмагандыла, эр кишилерибиз да Великобританиягъа 4:9 эсеп бла къытдыргъандыла. Лыжа двоеборьяда да эсепле Россейге иги болмагандыла.

Олимпиаданы дневнигинде Россейни майдалы кеп болгъанын, алай «алтын» жетишмегенин жаза-жаза тургъанбыз. Фигурный учууда биринчи жер халны артыкъ бек тюрлендирмегенди: беш алтын, тогъуз кюмюш, онеки да доммакъ майдал бла турнир таблицада тогъузунчу жерде орналгъанбыз.

Тюнене уа эришуле майдалланы беш комплекти ючюн баргандыла. Хафпайпда эркин дисциплинада тишируларыбыз финалдада кёрюммегендиле. Россейни атындан спортну бутюрлюсюнде Александр Глазкова эришгенди, алай квалификацияны ёталмаганды. Эр кишилени араларында ски-кроссда айырыу эришуледе Игорь Омелин финалгъа экинчи болуп жетгенди. Алай ол финалны не төртден биринде, не жарымына чыгъалмаганды.

Уллу финалда уа Сергей Ридзик ючюнчю болганды. Биатлонда масс-стартда финишге тиширулада Кристина Резцова — бешинчи, Ульяна Нигматуллина — онжетинчи, Ирина Езакевич а жыйырманчы болуп жетгендиле. Турнир таблицада алчы жерледе Норвегия (14 алтын), Германия (он алтын) бла Америка (8 алтын) барадыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Оператив штаб

Ауругъаныгъызыны сезгенлей, врачны чакъырыгъызы

18 февральда КЪМР-де коронавирус 502 адамгъа жукъганды. Ауруудан сау болуп, юйлерине 305 адам ашырылганды.

КЪМР-де Оператив штабдан белгили этгенлерича, пандемияны аллындан бери COVID-19 республикада 52,9 мингден аслам адамгъа жукъганды. Ауруу жайылып башлагъан кезиуден а андан 45,3 минг адам къутулганды. Алай аны къыйынлыгын кётюралмай ауушханланы саны 1668-ге жетгенди. Тюнене 9 саусуз ауушханды.

Бир күннге 3,5 мингден аслам медицина тинтиу бардырылганды. Башында билдиргенибизча, аладан 502-сине вирус жукъганы ачыкъланганды. Республикада бу ауруудан багъарча 4 госпиталь къуралганды, алада 1285 жер барды. Артыкъда къоркъуулу жукъганы аурууланы госпитальларында шендю 1007 саусуз турады. Аладан 109-су акъылбалыкъ болмагъанладыла. Жукъгъанланы арасында сабий сакълагъан тиширула да бардыла — 13 жаш ана.

Реанимация бёлюмде 95 адам жатады, аладан 11-и ИВЛ-аппаратха къошулупдула, 42 саусузгъа НИВЛ-аппаратны болушлугу керекди.

12,1 мингден аслам адам инфекция жукъганы бла байламлы кеслерине амбулатория амал бла бакъдырадыла, аладан 2,8 минги — сабийледиле.

Бюгюнлюкде республиканы халкыны 40,3 проценти коронавируска къажардан дарман салдыргъандыла, ол санда аны эки кезиуон да 284,4 минги этдиргендиле.

Оператив штабны келечилери температурагъызы кётюрлюк, жётел этип, кёкюрегигиз къысып, вирус жукъганына ишеклик бар эсе, кесигизге багъуу мадарла этмей, поликлиникагъа селешип, врачны чакъырыгъа кереклисин эсгертдиле.

Россейде ахыр юч күнню ичинде коронавируска ауушханланы саны ёсгенлей барады. Тюнене аны ауурлугун кётюралмай, 784 пациент ауушханды. Бир күннге ауруу жукъгъанланы саны 180 мингден озганды. Алай бла къыралда коронавирускадан 15 миллион инсан ауругъанды, бюгюннге 12 миллиону сау болганды. Пандемияны аллындан бери, аурууну къыйынлыгын кётюралмай, 343 мингден аслам саусуз ёлгенди.

Саулукъ сакълауну халкъла аралы организациясыны тергеулерине кере битеу дуняда COVID-19 инфекция 414 миллион адамгъа жукъганды, жарсыугъа, андан ёлгенлени саны 5,8 миллиондан озганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

къыйынды. Биз бек ышанган эмда жарсыгъан Камила Валиева, алгъа биринчи бола келип, ахырында төртюнчю жерге дери тюшгенди. Баям, анга арт кезиуде жетген ауурлулукъгъа чыдаймагъанды ол. Да хау, онбеш-жыллыкъ къызчыкыгъа Пекинде эки ыйыкны ичинде кеп зат сынаргъа тюшгенди. Субай, ариу, фахмулу да спортчу энтта да атын айтдырылгыны ийнанабыз.

Анна Щербакова бла Александра Трусова уа къараучуларыны жүреклерине жетгендиле, биринчиси — «алтын», экинчиси уа «кюмюш» алгандыла. Анна эки жолда да төрт кере бурулуп, 175,73 балл алганды. Произвольный программада ол экинчи болгъан эсе да, балларыны ёлчечи бла — 255,95 — биринчи жерге чыккъанды.

алыкъа бир киши да этмегенди. Жюри спортчугъа эм бийик 177,13 балл салганды, алай къысха программада төртюнчю болгъаны ючюн ол «алтыннга» жеталмаганды.

Конькиледе учуу да къараучулары сагъайтырдан къалмаганды. Ангелина Голикова 1000-метрлик дистанцияда саугъа жерге жеталмаганды — ачыулу төртюнчю жер. Бу дисциплинагъа дери аны «доммакъ» бар эди. Жетишимли спортчу Ольга Фаткулина да сокъурандыргъанды. Бу жолгъу старт анга бек къыйын берилгенди.

Ски-кроссда айырыу эришуледе бизникеле оночюнчю жерден ёрге чыгъалмагандыла. Тау лыжалада учууда комбинацияда Юлия Плешкова онтёртюнчю жерде къалганды. Кёрлингде

ЭЛ МЮЛК

Экспортну онгларын толуракъ хайырлана

Къабарты-Малкъар республика «АПК-ны продукциясыны экспорту» эмда «Халкъла аралы кооперацияны эмда экспортну тынгылы айнытуу амалла» деген эки федерал проектге къатышады. Озгъан жылны ал кезиунде «Жумушланы экспорту» деген регион проект бардырылып бошагъанды.

Республиканы Экономиканы айнытуу министерствосунда айтханларына кёре, КъМР-ни экспорт жаны бла эм уллу партнёрлары СНГ-гъа кирген къыралладыла. Тышына жиберилген продукцияны кёп къалмай 84 проценти ма алагъа барады. Ол: Къазахстан, Узбекистан, Къыргызстан, Азербайджан эм Беларусь.

Экспортха жиберилген продукцияны чыгъаруу гъа себеплик этер умутда, мелиорация хайырланалыгъан жерлени ёлчемин

кёбейтилип барады. Сёз ючюн, 40 мюлк бла 817,55 миллион сом багъасына 48 келишим этилгенди. Анга кёре 10787,7 гектарда мелиорация жумушла тамамлангандыла. Тийишли план 5,5 процентге артыгъы бла толтурулганды.

АПК-да къармашханлагъа тийишли миллет проектни чеклеринде къырал энтта да башха амалла береди. Сёз мында льгота халда кредитлени, лизингни, кёп тюрлю ишлеге эмда жумушлагъа этилген къоранчланы бир кесегин къайтарыу, производстволаны онгдуруу юсюнден барады. Ала бары да бизни къыралда чыгъарылган товарланы конкуренция жаны бла кючлю болурча этиледиле.

Былыр бизни республикадан 44 предприятие кеслерини продукцияларын халкъла аралы сатыу-алыу жерлеге салгандыла.

Сегизи уа халкъла аралы кёрмючлеге («WorldFood», «FoodExpo Qazaqstan») къатышхандыла. Тёрт гитче эмда орта предприятияны келечилерине Узбекистанда бизнес бла байламлы тобешиуле бардырылгандыла. КъМР-ни экспортха себеплик этген Арасы онтёрт предприятиягъа 5,387 миллион доллар багъасына экспорт келишимле этерге болушханды.

Спирт продукцияны экс-

портун санамай айтса, былтыр аш-азыкъланы тышына сатыу 63,6 процентге кёбейгенди. Быйыл январьда 13,6 минг тонна мирзеу ташылганды. Озгъан жылны бу кезиунде уа – 10,5 минг тонна. Дагъыда быйыл биринчи айда тыш къыраллагъа (Армения, Беларусь, Грузия, Иран, Ирак, Афганистан) 2,8 минг тонна будай ун, 1,2 минг тонна къышхыр, тахта кёгетледен да 900 килограмм жиберилгенди.

Жаз башы ишлеге киришгендиле

КъМР-ни Эл мюлк министерствосундан билдиргенлерича, Къабарты-Малкъарда ке-

зиулю жаз башы ишле башлангандыла. Аны чеклеринде мюлклени асламысында кюзлю-

келеге семиртгичле чачып кюрешедиле. Быйыл республикада сабанлыкълагъа 58,3 минг гектар бёлюннгенди. Бюгюнлюкде тийишли жумушла 17,5 гектарда тамамлангандыла. Саулай алып айтханда, аны кёбюсюнде хал игиди.

Быйыл хауа болумну себеплигинден къыралны талай регионунда, ол санда Къабарты-Малкъарда, жаз башы кезиулю ишле алгъаракъ башлангандыла. Аны чеклеринде сабанчыла жазлыкъ урлукъланы салыргъа хазырлана-

дыла. Эл мюлкню, Россельхозараны, агрохимия службаны эм муниципал органланы специалистлери агропромышленный комплекслени келечилерине болушлукъ тапдыргъанлай турадыла.

Эсге сала айтсакъ, кёп болмай Россейни эл мюлк министри Дмитрий Патрушев оператив штабны кенгешини кезиуунде регионлагъа сабан ишлени графикден кеч къалмай бардырыргъа эм къышлыкъланы болумларын да контрольда тутаргъа кереклисин эсгертгенди.

Кёп сют сауулганды

Къабарты-Малкъарда малчылыкъ мюлклени битеу тюрлюлеринде былтыр 557,6 минг тонна сют алыннганды. Шимал-Кавказстатны билдириуоне кёре ол, бурунгу жылны кёрюмдюсю бла тенгleshдиргенде, 3,7 процентге асламыракъ болгъанды.

Бу жаны бла къайсы районда къалай ишлегенлерини юсюнден айтханда, биринчи жерни Бахсан район (100 минг тонна) алгъанды, дегендиле. Экинчиге 95 минг тонна бла Зольск район чыкъганды, 64 минг тонна сют сауулгъан Чегем район а ючюнчю жерге тийишли болгъанды.

Урунганлагъа — танг себеплик

Ахча битимчиликни бла малчылыкъны тирилтиуге – фермелеге бла эл мюлк кооперациялагъа эм эл жерлени комплекс халда айнытуу программаны бардырыргъа берилликди. Аны юсюнден бизге КъМР-ни Эл мюлк министерствосуну пресс-службасындан билдиргендиле.

Федерал бюджетден 2,3 миллиард сом бёлюнюрюкдю, республика да кесинден 0,08 миллион сом къошарыкъды. Россейни Эл мюлк министерствосу бла КъМР-ни Правительствоу быйыл агропромышленный комплексге болушлукъ этилирча тогъуз келишим этгендиле.

Аны бла бирге жылны ахырына энтта да талай келишим болдуруп, къырал болушлукъну иги кесекге кёбейтирге мурат этиледиле.

Нартюхден – бай тирлик

Былыр бизни республикада нартюхден миллион тоннадан артыкъ жыйылгъанды. КъМР-ни Эл мюлк министерствосунда айтханларына кёре, ары дери быллай тирлик бир кере да алынмагъанды.

Бурунгу жыл бла тенгleshдиргенде, тирликни ёлчери тёрт процентге кёбейгенди. Саулай айтханда уа, битеу жыйылгъан мирзеулюк битимледе нартюх былтыр 78 проценти тутады.

Жыл сайын республикада ол 138-140 минг гектаргъа себиледи. Аны тирликчилиги да дайым ёсгенлей барады. Сёз ючюн, былтыр бир гектардан бурунгу жылдан эсе юч процентге аслам (72 центнер) жыйылганды.

«Алай болуруна сабанлада жангы амалла кенг хайырланыла баргъаны себеплик этеди. Сёз ючюн, мелиорация, сора дагъыда агрохимия жумушла... Ала бары да сабанладан хайыр алыргъа болушадыла, битимчиликде къармашханлагъа да иги файда келтиредиле», - дегенди эл мюлк министр Хасан Сижажев.

Нашаланы жарашдырыуда – алчыла

Республикада консерва заводла былтыр тузланган нашаладан 52,6 миллион условный банка чыгъаргандыла. Аны бла бурунгу жылны кёрюмдюсю 40 процентге артыгъы бла толтурулганды, дегендиле КъМР-ни Эл мюлк министерствосунда.

Битеу тюрлю кёгет эмда жемиш консерваланы арасында тузланган нашала онжети проценти аладыла. Заводла аланы кеслери къурагъан атла бла чыгъарадыла, тышндан предприятияладан сурам болса, аланы атлары бла да жарашдырадыла.

Саулай айтханда уа сагъынылгъан кезиуде консерваланы битеу тюрлюлеринден 310 миллион условный банка жарашдырылганды. Аны бла бизни республика саулай СКФО-да ал жерни алады.

Терек бахчагъа кезиуунде къарасанг...

Жаз башы келерине алай кёп къалмагъанды. Аны себепли терек бахчачылыкъ мюлкледе да аз-аздан ишле башлангандыла. КъМР-ни Эл мюлк министерствосунда айтханларына кёре, кюнню халы тохташханы себепли аланы бир къау-

умунда тереклени бла юлкулени эски, сыныкъ неда артыкъ бутакъларын кесип тебирегендиле.

Бу ишни жыл сайын этмей болмайды. Ансыз терекле тозурадыла, аз тирлик береди. Анга уа аграрийледе быйыл бек уллу ышаныу барды. Ала эм азындан былтырча аллай бир жемиш эмда наныкъ жыргъа таукелдиле.

Эсге сала айтсакъ, озгъан жылда аладан 535,5 минг тонна жарашдыргъандыла. Ол кеси да бурунгу жылны кёрюмдюсюнден 3,5 процентге аслам болгъанды. Жангы бахчаланы къурау да тири барады. Кёп-жыллыкъ битимле былтыр энтта да 1,5 минг гектарда орнатылгандыла. Тенгleshдирип айтханда, 2020 жылдан ол сегиз процентге кёбюрекди.

Устазлык иште Уяна улуну кеп тутмагандыла - аны тирилгин, хунерлигин, окъутуу-юйретиу иште уллу кел салганын терк окъуна эслеп, районну таматасыны къуллугуна кечюргендиле. 1940 жылда майда уа КЪМАССР-ни жарыкъландырыу наркомуну орунбасарыны къуллугуна салгандыла. Къыркъ экинчи жылда февральда, ВКП (б)-ны Ара Комитетинде парторганизаторланы

Председателини орунбасарыны къуллугуна тийишли кёрюлгенин билдиргендиле. Бир айдан сора уа аны республиканы Министрлерини Советини Председателини орунбасарына салыуу юсюнден Къабарты-Малкъар АССР-ни Баш Советини Президиумуну Указы басмаланганды.

Партияны Къабарты обкомуну бюросу къурагъан комиссиягъа Тлостанов, Ахохов, Шауцукъов, Уяналаны

намысы бийикде жюригени себепли ала Уяна улуну тилегин толтурмай къоймагандыла. Кереклиси чакълы бир транспорт бла жалчытхандыла. Ол кюнледе Чомайны «Волгасы» минг километрле бла жол къыдырганды. Фрунзеден Алма-Атагъа, андан районлагъа барып, адамла бла ушакъ этгенди, поездде кеслерин къалай жюриютюрюклерин юйретгенди. Онюч жылны туугъан жерлерине термилип

эди колхоз башчы, жууугъу болганына да къарамай.

Уяна улу халкъыны чынтты патриоту эди, миллетин бек суйгенди. Анга газетибизни баш редактору болуп тургъан Черкесланы Сарбийни бу айтханы да шагъатлыкъ этеди: «Партияны обкомуну бюросунда Элбрусуну этегинде жашагъан малкъарлыланы ёзен жерлеге кечюрюуно юсюнден сёз башланганда, Чомай, ачыуланган да этип: «Ненча кере кечюрюрге боллукъду таулуланы, эрикмегенмидиле ала кечюуден!» - деп, ол сёзю андан ары бардырыргъа къоймаганды.

Тёрт эшелонну темир жол бла ашыргъандан сора Уяна улу самолёт бла Минводха учуп, андан Нальчикге келгенди. Бери, эшелонладан алгъа жетип, станцияда вагонладан тюшген юйюрлени туугъан эллерине жибериюну къурагъанды. Биягъы автомашинала мажарыргъа, аланы юйюрлеге таплыгъы бла юлеширге керек эди. 1957-1958 жыллада, элlege жюриуп, жангыдан колхозла къурагъан малкъарлылагъа акъыллы сёзю бла болушханды, аланы кереклерине эс бурургъа кереклисин республиканы башчыларына жетдиргенди.

1959 жылда мартда Уяналаны Чомай Къабарты-Малкъар АССР-ни Баш Советини Президиумуну Председателине айырылганды. Аны бла бирге РСФСР-ни Баш Советини Президиумуну Председателини орунбасарына да салынганды. Ол къуллукълада ишлегенинде, аллына жумушлары бла кепле баргандыла. Чомай, болушургъа къолундан келлик болса, тилегин толтурмай, бир кишини да артха къайтармаганды.

Республиканы жамауат жашаууна да Чомай бек тири къатышханды. РСФСР-ни Баш Советине, Къабарты-Малкъар АССР-ни Баш Советине депутатха бир ненча кере айырылганды. КПСС-ни Къабарты-Малкъар обкомуну бюросуна член болганды. Кечгюнчюкден къайтхан малкъарлыланы жашауларын къурау бла байламлы жумушла бла Москвагъа кеп кере барганды. КЪМАССР-ни Госпланыни председателини къуллугунда ишлегенинде да, малкъар элlege кез-къулакъ болганлай турганды. Ол 1985 жылда ауушханды.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

КЪМР-ни 100-жыллыгына

Жангы жашауну фахмүлү къураучусу

Уяналаны Батталны жашы Чомай жашагъан эм ишлеген къада-рында ёз халкъына алжаусуз къуллукъ этгенлей, аны келир заманы ючюн къайгыргъанлай турганды. Ол уруну жолун Къашхатауда устаз болуп башлаганды. Белгили журналист Къулбайланы Алий, Чомай аны да окъутханын да айтып, былай эсгергенди: «Элде школ-гъа жюриюмеген сабий къалмасын деп, аны ючюн бек къайгыргъанды. Бир эллилери билимми, адепли да болурларын суйгенди. Аны себепли школ библиотекада кеп китап жыйышдырыуу мадарларын да этгенди. Абайланы Алийпашаны жашчыкъларын – Халимни бла Хабибуллахны – бай тукъумдан чыкъгъансыз деп, окъургъа къоймагъанларын билгенлей, Чомай аланы башха тукъумгъа жаздырып, биринчи классха ма алай алдырганды».

бийик школунда окъугъандан сора, партияны Къабарты-Малкъар обкомуну секретарыны орунбасары болуп ишлеп башлайды.

Кечгюнчюкюню жылларында Къыргъыз ССР-де Фрунзе областыда партияны Ивановский райкомуну парткабинетине, ол райкомну пропаганда эм агитация бёлюмюне, Тянь-Шань областьда связыны конторасына башчылыкъ этгенинде да, Уяналаны Чомайгъа тырман эшитирге тюшмегенди. Ол къайсы тюрлю къуллукъда да иште уллу жууаплылыкъ бла къараганды. Аны ючюн а даражасы бийикде жюриюгенди, коллективде намысын кёргендиле. Огъаргъы органланы оноучуларындан кеп ариу сёз эшитгенди. 1944 жылдан 1956 жылгъа дери Чомайны уруну китапчыгъында онла бла бюсюреу жазыула этилгендиле, Къыргъыз ССР-ни Связь министерствосуну сыйлы грамоталары бла саугъаланганыны юсюнден да.

1956 жылда 25 октябрьде Уяна улуну, Къыргъыз ССР-ден КПСС-ни Ара Комитетине чакъырып, ол Къабарты АССР-ни Министрлерини Советини

Чомай, Улбашланы Исмайл, Казмахов, Сасиков киргендиле. Малкъарлыланы туугъан жерлерине къайтарыуу къурауну юсюнден бир айны ичинде предлоденияла хазырларгъа деп, комиссиягъа алай буюрулганды.

Бир юйден башхасына кечген окъуна тынч туюлду. Сау халкъны кечюрюючюн а кеп къыйналыргъа тюшеригин Чомай биле эди. Болсада арсарсыз Орта Азиягъа тебирейди. Анда таулуланы артха къайтарыу жаны бла штаб къурайды. Таулула жашагъан районлада, шахарлада да, комиссияла къурап, алагъа малкъарлыланы тизмелерин хазырларгъа буюрады.

Бек алгъа жолгъа биринчи, экинчи, ючюнчю, тёртюнчю эшелонла бла чыгъаргъа онлары болгъанланы тизмелерин хазырларгъа керек эди. Темир жол управленианы таматасы бла келишип, вагонладан составла къурагъа эм ала къайсы станциялада болургъа кереклисин да белгилерге.

Малкъар юйюрлени темир жол станциялагъа элтирге транспорт керек болганына не сёз барды. Къыргъыз ССР-ни оноучуларыны араларында

тургъанланы кеп сорууларына жууап этерге тюшгенди анга.

Аны иши юйлерине къайтырыкъ малкъарлылагъа Къыргъызда бла Къазахстанда эшелонла мажаруу бла бошалып къалмаганды. Туугъан жерлеринде аланы жангы юйле-журтла сакълап турмай эдиле. Жашауну къуру жерде башларгъа керек болганды. Колхозла, совхозла къуаргъа, алагъа аягъы юслерине турургъа болушургъа, баям, Уяна улундан кеп къыйын, эштада, бир киши да салгъан болмаз. Таулу элде культура учрежденияла, школа, амбулаторияла ишлетирге ол тири къатышханын кепле биледиле.

- Туугъан элине – Къашхатаугъа – терк-терк келиучю эди, - деп эсгергенди Къулбайланы Алий. - «Къызыл Малкъар» колхозну оноучулары бла ушакъ этиучюсю мени да эсимдеди. Бир жол председателге тырман этгени да – биченни тишлеге заманында къалатмагъаны ючюн. Ол сылтау этгенинде уа: «Сен ол хапарланы башхалагъа айт, мен а бу элде ёсгенме, мында мен билмеген зат жокъду», - деп къойгъан

ЭСЕПЛЕ

Промышленностьда ёсюм эсленеди

Эки жыл мындан алгъа коронавирус инфекцияны жайылып башлагъанлы экономикагъа, промышленность производствогъа да уллу хата жетгенди. Былтыр а болум аз-аздан игиленип башлагъанды. Росстатны тергеулерине кёре, Къабарты-Малкъарда быллай производствону индекси (ИПП), бурунгу жыл бла тенгешдиргенде, онеки процентге кёбейгенди.

Бу кёрюмдюге аслам къошумчулукъну жарашдырыучу производствода этедиле. Ол кеси да промышленность бёлюмде онеки предприятианы ишлеринден къуралады. Республиканы Промышленность, энергетика эм сатыу-алыу министрствосунда айтханларына кёре, озгъан жыл ала бары да 23000,4 миллион сом багъасына товарла чыгъарып жибергендиле алыу-

чулагъа. Аны бла бурунгу жылны кёрюмдюсюн 27,5 процентге артыгъы бла толтургандыла.

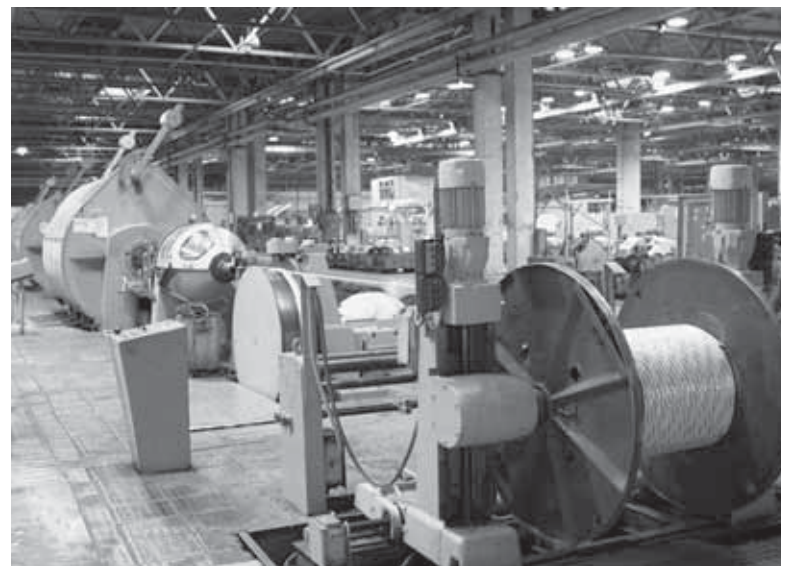
Ёсюм кумач согъууда (2,8%), аякъ кийимле чыгъарыуда (18,9%), агъачдан эмда къагъытдан аберилен жарашдырыуда (1,6 эм 1,8 кере) эсленеди.

Дагъыда компьютер, электрон, электрокоч эмда оптика оборудование, резинден эмда пластмассадан аберилене, транспорт средствода эмда башха затла чыгъарыуда да болум игиленгенди. Бу иште: «ВоенТекстильПром», «ЮгТекстильторг», «Кавказкабель ТМ», «Новострой», «Севкавентген-Д», «Телемеханика», «Вита», «Азот», «Эрпак», «Чегем-тара», «СтройМаш», «Сад сервис», «Комплект», «Автозпчасть» компанияла бла предпри-

ятияла иги къармашханларын белгилеп айтыргъа боллукъду.

«Жер туюбюнде байлыкъланы хайырлануу», «Электрокоч, газ, къайнар тылпыу бла жалчытыу эмда хауаны тазалау», «Таза суу бла жалчытыу, кир-кипчикни ташып кетериу» сфералада уа сагъынылгъан индекс, бурунгу жылныкъы бла тенгешдиргенде, 95,1 процент болганды.

Министерствону промышленность комплексде предприятияла бла ишлеген бёлюмюню башчысы Анзор Ахомготов билдиргенди: «Къабарты-Малкъарны бу жаны бла орта индекси СКФО-да эм бийикледен бириди, саулай къыралда орталыкъ кёрюмдюден да уллуду. Анга «Севкавентген-Д», «ВоенТекстильПром», «Эрпак» дептен аллай уллу предприятияла аслам къошумчулукъ

этгендиле. Алай орта эмда гитче бизнес бла кюрешгенле да иги къармашхандыла».

Кеси жанындан министерство быллай субъектлеге консультацияла береди, башха

жаны бла да болушургъа кюрешеди, дегендиле анда.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

«Ана тилге юйретиуню зыгытлары юйюрге чагдадыла»

- Ханифа Мустафаевна, тилни айныуна кышумчулук этгенле – аны бла ишлеген кадрладыла. Былайда устазны кыйыны бегирек окъунамы болур деригибиз келеди. Бюгюнлюкде малкъар тилден окъутханланы бармыдыла жарсыулары, не дерге боллукъса аны юсюнден?

- Бусагъатда ана тилге энчи эс бурула башлагъанын белгилерге боллукъду. Устазлагъа болушлукъга ФГОС-ланы иллемлерине тийишлиликде жангы окъуу китапла жазыладыла, алагъа ишчи дертерле, башха тюрлю пособияла жарашдырылып, басмадан чыгдадыла.

Малкъар тилден окъутхан педагоглары жарытхан жалаңда ата-аналаны уллу келлюклериди. Алай эсе да, насыпха, арт кезиуде ана тилни билерге суйген, тауча селеширге итинген сабийле аслам бола барганлары да келлендиреди. Окъучуланы сейирлерин кызгъаргъа, тилге суймекликлерин есдюрюрге жораланып, аслам тюрлю эришиуле, олимпиадала да кыраладыла. Аланы кебюсю быллай конкурслагъа суйюп кыатышханлары да кыуандырмай кыймайды. Сёз ючюн, биз сабийле бла озгъан орта кюн КъМКЪУ-да жыл сайын да Ана тиллени халкъла аралы кюнине аталып кыарачай-малкъар тилден бардырылган олимпиадагъа кыатышханбыз. Аны эсеплери алыкъа белгили тыйюлдюле.

Былтыр а шахар даражалы олимпиадада онбиринчи классны окъуучусу Текуланы Мариям биринчи жерге тийишли керюлгенди. Онунчудан Жабелланы Шамиль бла тогузунчудан Бабаланы Танзила уа призёрла болгъандыла. Шахар школгъа жорюгенле аллай жетишимлеге жетселе уа, айхай да, тилибизни сакъланырына ышанаса.

- Айхай да, сен айтханча, ана тилибизде селеширге, окъургъа, аны билерге излеген жашла бла кызыла болганлары ышандырады. Болсада, устазларыбыз иги ишлей эселе, сабийлерибиз кыарыуыз некдиле деген оюм да барды?

- Бизни лицейде малкъарча селеше билгенден тышында да, тауча жыр айтыргъа, сахна оюнлагъа кыатышханда да ана тилибизни шатыкылгъын, байлыгъын кергюзталгъанла, баямлагъанла асламдыла. Аллай

ЮНЕСКО 1999 жылда бардыргъан конференцияны кезиунюнде 21 февральда Ана тиллени халкъла аралы кюню белгилерге деп тохташдырылган эди. Андан бери жыл сайын дуняаны жер-жерлеринде жашагъан миллетле сагъынылган датада байрамла, кыуанчлы тюбешиуле кыраидыла.

Тарых шартлагъа таянып айтханда уа, 21 февраль быллай магъаналы кюнню белгилер ючюн бошдан сайланмагъанды. 1952 жылда Бангладешде студентле ана тиллери – бенгалини – кырал тилледен бирине саналырын излеп, демонстрациягъа чыкыган эдиле.

Къайсы халкъны да тили айныр эмда ёсюп келе тургъан тёлю аны бла тийишли даражада хайырланыр ючюн, айхай да, устазла салган кыйын энчиди. Бюгюнню ушакъ негерибиз Тёппеланы Ханифа да аллайларыбыздан бириди. Ол Нальчикни экинчи номерли лицейинде жыйырма жылдан аслам заманны малкъар тилден бла адабиятдан дерсле бере, КъМР-ни Жарыкъландырыу, илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну, шахар администрациясыны билим беруу департаментини да дипломларына, саугъаларына тийишли болганлай келеди.

Озгъан жылны аягында «Биз башхалабыз, алай эсе да, барыбыз да тенгбиз!» деген ат бла бардырылган Шимал Кавказда ана тилледен окъутханланы халкъла аралы конкурсларында ючюнню даражагъа чыкыгъанды. Андан сора да, илму бла керешеди. Аслам сейир статьяны авторуду. Аланы бир ненчасы уа ВАК-ны тизмесине кийирилген журналлада басмалангандыла.

жарыкъландырыу ишле миллет сезимни эмда кёз кыарамны кыралырына эмда тохташыуна себеплик боладыла. Аны бла бирге уа окъуучуланы ёз тиллерине сейирни кызгъаргъа, суймекликни кючлендирерге кышумчулукъ этдиле.

Болсада жалаңда устаз дерслеринде бла аладан тышында бардыргъан иш бла сабийле тилни тийишли даражада билип, ангылап, сезип да кыоялыкъ тыйюлдюле. Алай болур ючюн педагоглагъа юйюрюню жанындан да болушлукъ керекди. Аны себепли уа ата-анала есдюргенлерин гитчеликден да эм алгъа ёз тиллерин эшитирге ызы бла уа селеширге юйретирге тийишлидиле.

Алай болса уа, ала, не сёзюне да ич магъанасына туююне, дерсде айтылган затны ангыламай кыйналмайдыла. Тилни билген окъуучула бла ишлеген а, айхай да, устазгъа кеп кере да тынчыракъды. Алагъа дерс бере, айтхан затынгы унутмазларына

да ийнанаса.

Сабийле ана тилни эшитирге керекдиле деп, бошдан айтмагъанма. Амал бар эсе, аланы солуу кюнледе неда каникуллада элде ынналарына-аппаларына элттирге боллукъду. Билесиз, не десек да, анда тилибиз бегирек хайырланылады эмда сакъланады.

Ёсюп келген тёлю абаданладан бешик жырла, жомакъла, таурухла, сейир хапарчыкыла да эшите турургъа керекди. Алай бла ала тилибизни энчилигин сезедила, анга юйрене, дунягъа кёз кыарамлары да кенгереди. Аны бла бирге уа гитчелигинде эшитгенни адам унутхан да этмейди.

- Биз, таулула, ЮНЕСКО-ну тиллери тас болургъа кыоркыулары бар миллетле бла байламлы жарашдыргъан атласларында аллай халкъланы санына туюшгенбиз, жарсыуыгъа. Аллай чекге жетмей, бу болумдан хатасыз кытулур ючюн, бир барыбыз да биригип, не этерге тийишлибиз?

- Огъарыда жомакъланы юслеринден айтханбыз. Аланы сабийлеге кергюзте турса, ол да ахшы амалды. Насыпха, бюгюнлюкде аллай онгла бардыла. Жомакълагъа кыарай, ала сёзюне эшитген, кыайтаргъан да этдиле. Алай бла уа кеп зат эслеринде да кыалады.

Озгъан жылда Шимал Кавказны ана тилледен окъутхан устазларыны конкурсларына кыатыша, ёз тилни сакълап кыалыуу жалаңда бизни угъай, бирси миллетлени да жарсыуу болгъанын кергенме. Бюгюнлюкде битеу да адам санлары аз болган халкъла тиллерин сакълар, айнытыр эмда саулай да жамауатны, жалаңда жаш тёлюню угъай, эсин бу проблемагъа бурур мурат бла аслам мадар этдиле. Аны бла бирге уа ол мадарланы жашауда бардырыргъа, ахшы эсеплени керюрге излейдиле.

Бизде уа иш, мен акъыл этгенден, бусагъатдача, айныу халда барса, болумубуз иги жанына тюрленир деп ышанама. Тауча

окъутханла да ишлегенлери бла бирча, билимлерин, сынамыларын да кючлей барыргъа тийишлидиле. Андан сора да, окъууну жангы амалларын ишлеринде хайырлана, заман бла бирге атлай, бюгюнню тёлюге дерс эригиулю болмаз ючюн кыайгырыргъа да. Не десек да, ёсюп келгенлени ана тилге туюшюнюнде устазны юлюшю энчиди. Болсада, белгилегенибизча, ата-анала уллу келлюк этмей, ауурлукъну школну боюнуна жюклеп кыймай, юйюр бла биригиулюкде ишлесек, хал бютюн да игиленир деп сунама. Кыалай-алай десек да, ана тилге юйретиуню зыгытлары юйюрге чагдадыла.

- Лицейде устаз болгъанындан сора да, төрт ариу сабийни огъурлу аналарыса. Гуманитар тинтуле бардыргъан институтубузну Шимал Кавказны халкъларыны адабиятлары сектору аспиранткасыса. Илму бла кереширге заман кыалай табаса?

- Устаз кесини сынамын байыкъландыра, окъуулугун да теренлей барыргъа тийишлисини юсюнден айтханбыз ушагыбызны кезиунюнде. Аспирантурада алган билимими дерслеримде да хайырланама. Не кыадар окъуй, жангы затха юйрене, туюшюне барсанг, окъуучуларынга айтыр, аланы сейирсиндирер затны да бегирек табаса. Сабийле уа устазны билими, ангылауу да терен болгъанын керселе, сезселе, аны хурметлеген да этдиле. Аллай педагогу дерсине суйюп, сейир этип да барадыла. Алай бла уа, кыйынын да зырафына кетмей, алагъа бир затны юйреталсанг, кесинги да кыуанч сезим бийлейди.

Адабиятны жаратханым себепли, илмуда бу бёлюмню сайлагъанма. Кандидат диссертациямы «Кыарачай-малкъар хапар. Аны жаратылыуу эмда миллет энчиликлери» деген темагъа хазырлай турама. Илму башчымы а филология илмулары доктору Эзденланы Фатима Таулановнады. Билими терен болгъаныча, адамлыкъ ышанлары да хурметге тийишлидиле. Болалсам, быйыл ишими кыоруулар умутум барды. Андан сора да, окъуу китапланы жазган кыауумгъа киреме, методика ишле бла кереше турама.

Ушакъны **ТРАМЛАНЫ** Зухура бардыргъанды.

Чемпионат

Айырмалыла хунерлерин финалда сынарыкыдыла

КъМР-ни Жарыкъландырыу, илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосундан билдиргенлерича, быйыл республикада 160-дан аслам жаш адам «WorldSkills Russia -2022» чемпионатны республикалы кесегине кыатышырыкыдыла. Эришиуле жыл санларына кере юч категорияда 26 усталыкыда ётерикдиле. Быйыл прогрмагъа энтта да юч жангы компетенция кыошулгъанды – «Гитче классланы устазы», «Школгъа дери билим беруу учрежденияны юйрети-

учюсю» эм «Агъач мюлк бла байламлы инженерия».

Чемпионат республиканы сегиз билим беруу учреждениасында онеки тюрлю майданда ётерикди. Жаш усталаны ишлерине 210 чакълы эксперт кыарарыкыды. Алагъа 125 волонтер болушурукъдула.

Ишчи программа туюнлей халда бардырылыкыды. Аны бла бирге министерствола бла ведомстволаны, предприятяланы, фирмаланы, компанияланы келечилери кыатышып, «тёгерек столла», мастер-клас-

сла, кермючле да ётерикдиле.

КъМКЪУ-ну пресс-службасындан билдиргенлерине кере, стоматологиялы ортопедия, башланган классланы устазы, школгъа дери юйретиу

эм Веб-технологияла компетенцияладан практика жаны бла юйретиуле да боллукъдула.

«Жаш профессионалла» чемпионатны регион кесегинде хорлагъанла быйыл Саранск

шахарда онунчу кере бардырылыкъ финалгъа барлыкыдыла.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

КЪАРАУ

Изи кесек медицина объект жангыртыллыкъды

Кѐп болмай КъМР-ни саулукъ сакълау министри Рустам Калибатов, ишчи жолоучулугъуну чеклеринде Черек эм Зольск районлада болуп, медицина учреждениялары болумлары бла шагъырейленгенди. Аны юсюнден бизге Саулукъ сакълау министерствону пресс-службасындан билдиргенди.

Къонакъла биринчи Аушигерде битерге кѐп къалмагъан амбулаторияны жокълагъандыла. Бусагъатда беш минг адам жашагъан элде 1936 жылда ишленген эски амбулатория эрттеден бери тарлыкъ эте эди. Жангы амбулаторияны уллулугъу уа 586,4 квадрат метрге жетеди. Мында бир сменагъа 35 адамгъа къараргъа болукъду. Кадрланы юсюнден айтханда, терапевтти, педиатрны, стоматологну, гинекологну эм хирургну кабинетлери бардыла. Зольск районда уа министр биринчи Кичибалыкъны ам-

булаториясында болгъанды. Анга планнга кѐре 2023 жылда тынгылы ремонт этилликди. Ызы бла ол Малкада жангыртылган амбулаториягъа къарагъанды.

Саулукъ сакълауу биринчи звеносун жангыртуу программагъа кѐре 2025 жылгъа 13 стационар ишленирикди. Ол санда Нальчикде бююнгю поликлиниканы къурулушу да баш-

ланнганды. Жууукъ заманда Головка атлы орамда да сабий поликлиниканы реконструкциясы бошаллыкъды. Дыгулыбгейде да стационарны битерин элчиле ашыгып сакълайдыла. Саулай алып айтханда, белгиленген планнга кѐре республикада элли саулукъ сакълау объект жангыртыллыкъды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

САУЛУКЪ

Сууукъ сууда жуунуу кюч беремиди?

Быйыл бузну кесип, суугъа бир кирип чыгъайым дегенлей, бир тишируу бла эр киши ёлгендиле. Аланы буз тубюнде терк баргъан черек элтип кетгенди. Сора биягы битеу Россейде башландыла даулашса: сууукъ сууда жуунган хайырлымыды, хаталымыды? Халкъда «моржла» деген адамла не хыйсапдан сайлайдыла къыш череклени? Аны юсюнден биз энчи иели «Ваш доктор» деген медицина араны врач-терапевти Холамханланы Халимат бла ушакъ этгенбиз.

- Сизни пациентлеригизни араларында бармыдыла «моржла»?

- Больницада багъылгъандан арыгъанла, саулукъларын кючлендирге башха амалла излейдиле. Дармансыз амалла. Алай бу жумушну саулукъну тынгылы тинтип, врач бла оноулашынчы, этерге жарамайды. Мен алгъа поликлиникагъа барып, толусунлай битеу органларыгъызыны халын билигиз дейме. Жарсыугъа, адамланы асламысы саулукъларына къайгырмайдыла.

Ф.Нансен айтханнга кѐре, адам сууукъгъа юйренмейди, анга тѐзерге керекди ансы. Бек иги амал а – ол саулукъду. Ол а къайдан чыгъарыкъды? Адам сууукъ суугъа кирсе, терисини тыш жанында капиллярла, адамны чархын сууутмаз ючюн иничкерген этедиле. Аны бла бирге кѐп юрекни, баурну, ёпкелени эм башха органланы артыгъы бла толтурады, сора алада веществоланы жюрюулери игиленеди, ала кислород бла иги жалчытылынадыла эм иги тазаланадыла.

Сууукъ ваннадан сора адамны этини температурасы 40,3 градусха дери кѐтюрюледди. Заранлы микробланы къырыргъа уа 39 градус окъуна жетерикди. Ахырында бек

кючлю адреналин къуралады, аны хайырындан адамла эсиртиучю ичгилени ичмейдиле, тютюнню да къоядыла, наркотиклени да хайырланмайдыла. Диабетиклени къанларында бал туз 1,5 кереге азаяды. Гипертониядан ауругъанланы болумлары да игиленеди. Алай бу амал бла хайырланчы ючюн, адамны иммунитетти кючлю болургъа керекди.

- Башхача айтханда, жыл сайын сууукъла келирин сакълайбыз, ала келгенлей, саулукъну кючлеуню башлайбыз?

- Саулукъну кючлеуню не заманда да башларгъа эм бардырыргъа болукъду. Бек иги амалы – ваннада сууукъ суугъа 10 секундха тумаланып, сора жылы кийинсенгенди.

- Бир-бирле сууукъ сууда жуунгандан сора, жылыныргъа деп, къыздыруучу ичги ичедиле?

- Ол иги туюлюдю. Сууукъда адамны чархы, жылыуну тас этмез ючюн, къан тамырланы иничкертеди. Ичги уа аланы кенгертген этеди. Ол болумда адамны санындан жылыу терк кетеди, эти бек терк сууукъсураиды. Бек сууукъ болгъан адамны аракъы бла жылытыргъа кюрешмегиз. Къан тамырла кенгерликдиле, сууукъ къан ич органлагъа

саркъырыкъды эм аланы бютюн да сууутурукъду. Сууукъ болуп тургъанлай, исси сууу бла жуунургъа неда хамамгъа барыргъа да жарамайды. Белгили шарт: 1989 жылда Норвежск тенгизде суу тубюнде жюзюучю «Комсомолец» кеме батханда, андан 16 адамны саулай чыгъаргъан эдиле! Баш механикни эм замполитни исси сууу бла ваннагъа салгъан эдиле, сегизеуленни уа саунагъа сукъгъан эдиле. Эки сагъатдан ала барысы да ёлгендиле.

- Исси хамамда терлегенден сора къаргъа ауаргъа неда юслерине сууукъ суу къуаргъа суюгенле бардыла?

- Сиз суугъа этигизни хамамда къыздырмай кирирге керексиз, сууукъну сезерча. Теригиз 40-42 градусха дери жылынган эсе, ол болумда сууукъ суугъа тумалансагъыз окъуна, сууукъну сезерик туюлюсюз. Алай эсе, саулугъу узну кючлемейсиз.

- Сууукъну бла иссини терктерк алышындыргъан душ хайырлымыды?

- Ол къан тамырланы тѐзюмлююкге юйретеди. Адамны териси да игиленеди. Саулукъну игилендире ючюн а сууукъда кѐбюрек турургъа керекди.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Себеплик

Тюрлениуле
къыйматлыдыла

Ата-анагъа, башха жууукъ адамлагъа ауругъан сабийни бла медицина учрежденияда хакъсыз турургъа эркин этилрге болукъду. Ол жаны бла законну проектин РФ-ни Къырал Думасы биринчи окъулууда къабыл кѐргенди.

Сѐзсюз, бу закон кѐп юйорлеге артыкъда магъаналыды. Регионладан федерал клиникалада сабийлерин бакъгъан ата-аналаны уллу шахарда фатарда туруп, ахча тѐлерге онглары жокъду. Алай саулукълары осал, сакъат сабийлеге къыйын кезиуде жууукълары къатларында болсала багъыу да хайырлы боллугъу баямды.

Бююнгюкде уа больницада атагъа неда анагъа хакъсыз жаланда тѐрт жылы толмагъан сабий бла бирге турургъа эркин этилгенди. Аладан таматаланы къатларында уа жаланда медицина жаны бла керек болгъан кезиуде къойгъандыла.

«РФ-де инсанланы саулукъларын сакълауу юсюнден» федерал законну 51-чи эм 80-чи статьяларына тюзетиуле, документни авторлары айтханларыча, саулукълары осал сабийлени бакъгъан кезиуде алагъа ырахатлы, психология жаны бла ахшы болумла къураугъа бурулупдула. «Жууукъ адамлары къатларында болсала, аладан болушлукъ келсе – ауругъанны саулугъу игиге теркирек айланады, медицина учрежденияда кѐп заманны тургъан кезиуде психология жаны бла да женгилирек болукъду», - деп жазылады проектни ангылатыуунда.

Ауругъанны медицина учреждениягъа сураргъа келирге, биргесине турургъа эркинлик «РФ-де инсанланы саулукъларын сакълауу юсюнден» 323-чю законну 6-чы статьясында белгиленди: саусузну хали, эпидемиология болум эсге алынып. Аны 7-чи статьясында уа къыралда сабийлени саулукъларын сакълауу артыкъда магъаналы иш болгъаны тохташдырылгъанды: аны юйор болумуна, къолайлыгъына да къарамай. Аны ючюн къырал эм муниципал власть органла кеслерини жууапчылыкъларыны чеклеринде медицина организацияланы къуаргъа, айнытыргъа борчлудула. Аны бла бирге уа алада кеслерине бакъгъанлагъа ахшы болумла къуралыргъа керекдиле.

- Больницагъа тюшген сабий жууукълары къатында болмай, артыкъда къыйналадыла. Клиникада ишлегенле уа анга жаланда медицина болушлукъ бераллыкъдыла. Хар сабий бла ушакъ этерге, анга оюнла къуаргъа медицина организацияланы онглары жокъду. Бу кемчиликни кетерир мурат бла 323-чю законну 51-чи статьясыны 3-чю кесегине тюзетиуле кийирилгендиле. Алагъа кѐре сабийни атасына, анасына, башха жууукъ адамына медицина организацияда биргесине хакъсыз турургъа эркин этилгенди – сабийни жыл санына къарамай.

Болсада законда ахча жаланда 4 жылы толмагъан сабийни жууукъларындан алынмагъаны белгиленип эди. Хакъсыз тѐшек эм аш-суу андан тамата сабийлени жууукъларына жаланда медицина жаны бла керек болса берилгенди.

Стационарда къаллай кезиуде турургъа боллугъуну низамы жер-жерли программалада белгиленеди, ахчаны бу жумушлагъа борчлу халда медицина страхованияны фонду бѐледди. «Асламысында уа медицина учрежденияла 4 жылдан тамата сабийлени ата-аналарына хакъсыз жер бла аш-суу берирге унамайдыла, ол санда сакъат сабийлеге да. Бу жумушлагъа ахчаны инсанлагъа хакъсыз медицина болушлукъ беруу жаны бла программаларында РФ-ни жаланда бир-бир субъектлери салгъандыла (Ханты-Мансий автоном область, Югра, Тыва, Примор край, Тюмень область). Регионланы кѐбюсю уа федерал гарантияланы чеклеринден чыкъмагъандыла. Алай сакъат сабийге кесинлей къалгъаны уллу сынауду. Алагъа медицина эм реабилитация мадарла толтурулгъанда ата-аналарыны къайгырыуулукълары, суюмекликлери артыкъда керекди», - деп жазадыла документни авторлары.

Сѐзге, ДЦП ауруудан къыйналгъан сабийлеге жууукъларыны болушлугъу къуру да керекди, неда сахар диабети болгъанла кеслерине инсулинни уколун эталлыкъ туюлюдюле – 4 жылгъа дери, андан таматала да. Муковисцидоздан къыйналгъан саусузлагъа да препаратланы ичерге, керекли медицина мадарланы толтурургъа тюшеди.

Алай сакъат сабийни ёсдюрген юйорлени ахча тѐлеп, стационарда турургъа, неда уллу шахарда фатарда, къонакъ юйде жашаргъа онглары жокъду. «Аны себепли сабийге сакъат деген статус берилген эсе, стационарда жууукъ адамы бла бирге хакъсыз турургъа эркинлик да тохташдырылады. Бу жаны бла тюзетиуле 323-чю федерал законну 51-чи статьясыны 3-чю кесегине кийириледиле. Алагъа кѐре ата неда ана, юйорню башха келечиси сакъат сабий бла бирге стационарда хакъсыз турургъа, анга аш-суу берилирге керекди, баланы жыл санына къарамай.

Алай бла законну 80-чи статьясыны 3-чю кесегине 4-чю пунктуна тюрлениуле кийирилип, бу жумушлагъа саулукъларында энчиликлери болгъанланы аталары, аналары тѐлемегени тохташдырылады. «Бу оноу сакъат сабийлени ёсдюрген юйорлеге къолайлыкъ, адамлыкъ жаны бла да магъаналыды», - деп акъыл этедиле документни авторлары.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

ПРОКУРАТУРА

Жамауатны сейирлерин сакъларгъа алланып

КъМР-ни прокуратурасы 2021 жылда тамамлагъан ишлерини эселлерин чыгъаргъанды.

Анга аталгъан жыйылыугъа РФ-ни Баш прокуроруну Шимал-Кавказ эм Юг федерал округлада

Республиканы прокурору **Николай Хабаров** законлукъну бла право низамны болумуну юсюнден айтханды. Ол жылны ичинде инсанланы эркинликлерин жалчытыу, жамауатны, къыралны

саулукъ сакълау, айлыкъны телеуню, акъылбалыкъ болмагъанланы сейирлерин жалчытыу, къыйын жашау болумгъа тюшгенлеге къырал себепликни, юч эм андан кеп сабийле ёсген юйюрлеге жашау журтла ишлетиуге жер бёлюню сорууларына энчи эс бурургъа кереклисин айтханды. Надзор ишни магъаналылыгъын да чертгенди. Ол санда адамланы оюла тургъан юйледен кёчюрю, кеп къатлы юйлени тынгылы жангыртыу, тегерекдеги къудуретни кирлендириуден сакълау жумушлары белгилегенди.

Дагъыда сюд чыгъаргъан оноула къалай толтурулгъанларын сюзю, аманлыкъчылыкъла салгъан хатаны къайтарыу, законсуз тюшген файданы ачыкълау жаны бла мадарланы да эсгертгенди.

Ахырында 2022 жылгъа борчла салынып, тийишли эсгертиуле къабыл кёрюлгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Управлениясыны таматасыны орунбасары **Эдуард Гусаков**, прокурорну орунбасарлары, ведомствону бёлюмлерини таматарлары да къатышхандыла. Ол видеоконференция амал бла бардырылгъанды.

излемлерин сакълау жаны бла жумушла тамамлангъанларын белгилегенди, аманлыкъчылыкъгъа къажар ишни игилендириуге энчи магъана берилгенин чертгенди.

Эдуард Гусаков прокурорла

РЕЙД

Аслам бузукълукъ ачыкъланганды

Энчи жумушлары кезиунде жолда жюрюнюн къоркъуусузлугъуну инспекторлары пассажир транспортда 700-ден аслам бузукълукъну ачыкълагъандыла. Полициячыла пассажирлени жюрютюу жаны бла мингден аслам тинтиуле бардыргъандыла.

2021 жылда пассажир транспортда 5 мингге жуукъ бузукълукъ ачыкъланганды. Ол санда 300 кезиунде тийишли документле болмай адамланы жюрютгенлери тохташдырылгъанды. Транспортну техника болумуна тюрлениуле кийирилгенлери ючюн 172 машина къырал эсегден кетерилгенди. Аладан 21 – автобуслар.

Полициячыла адамланы жюрютюуде хайырланылгъан транспортда къоркъуусузлукъну жорукъларына энчи эс бурадыла. Законсуз ишлеген водительле медицина тинтиуледен ётмейдиле. Алай эсе уа кеф неда машинаны жюрютюрге тюрлю-тюрлю сылтаула бла чек салынганла жолгъа чыгъаргъа

боллукъдула.

Андан сора да законсуз ишлегенлени машиналары техника тинтиуледен ётмейдиле. Ала сынып, жолда хатагъа келтириклерине къоркъуу уллуду.

Къыралавтоинспекторла автобусланы водительлери жолда жюрюнюн жорукъларына 700-ден аслам бузукълукъ этгенлерин тохташдыргъандыла. Ол санда техника жаны бла бузукълукълары болгъан машиналада жолгъа чыкъгъанлары, техника тинтиуледен ётгенлерини юсюнден документлери болмагъанлары, медицина тинтиуле бардырылмагъанлары бла байламлы. Эки кеф водитель, биреулен а машинаны жюрютюрге эркинлиги болмагъаны тохташдырылгъандыла. Тахографсыз жюрюгенлеге 60 материал жарашдырылгъанды.

Административ тинтиуледен сора жууаплы къуллукъчулагъа 31, организациялагъа 3 терслеу документ хазырланганды. Законлагъа бу-

зукълукъла этип, предприниматель иш бла кюрешгенле да ачыкълангандыла. Бир материал Ространснадзорну Шимал-Кавказ федерал округда бёлюнюню лицензия жаны бла излемле къалай толтурулгъанларын тинтиуге жиберилгенди.

Полициячыла адамланы тийишли эркинликлери болмай жюрютюу бла байламлы шартланы, пассажир транспортну водительлери ПДД-гъа бузукълукъла этгенлерини юслеринден билдирге чакъырадыла.

АБДУЛАХЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

КЪАЙГЪЫРЫУ

Айлыкъны тёлёуге – энчи магъана

РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де следствие управлениясыны башчысы юстицияны генерал-майору **Андрей Потапов** Чегем районда инсанла бла тубешип, аланы тарыгъыуларына тынгылагъанды. Сёз айлыкъны телеуню юсюнден баргъанды.

Приёмгъа мияла жарашдырыу заводну алты ишчиси келгенди. Алгъаракълада следствие управленияны себеплиги бла бу предприятияны ишчилерине айлыкълары ючюн борч къайтарылгъан эди. Бу жол а солуу кезиунде тёлёнемей къалгъан ахчаны къайтарыу соруулары сюзюлгендиле.

Андрей Потапов инсанланы айтханларына тынгылагъанды, ызы бла управленияны къуллукчуларына борчну къайтарыу жаны бла мадарла бардырыргъа буйрукъла бергенди. Ала къалай толтурулукъларын ол кеси контролюна алгъанды.

Следствие управленияны орунбасары юстицияны полковниги **Бабаланы Алим** Нальчик шахарны башчысы **Таймураз Ахохов** бла бирге да бардыргъандыла приём. Шахарны администрациясында къуралгъан жыйылыуда да сёз айлыкъны телеуню юсюнден болгъанды. Анга юч инсан келгендиле. Алагъа да ишлеген жерлеринде хакълары берилмей тура эди. Алай РФ-ни СК-сыны Нальчикде бёлюнюню къуллукчуларыны болушлукълары бла ишчилеге ахчалары берилгенди. Ала ведомствону оюучуларына этилген себеплик, къайгъырыулукъ ючюн ыразылыкъларын билдиргендиле.

Шахарны башчысыны болушлугъу бла уа приёмгъа келген тиширйу иш бла жалчытылынганды. Алгъын анга да следствие управленияны себеплиги бла тёлёнемей тургъан хакъы берилген эди.

Республиканы хурметли инсанлары, следствие управлениядан билдиргенлерича, ведомствону оюучулары бла туберге, алагъа соруула берирге онг барды. Жазылыуны приёмланы бардырыу эм управленияны документле бла жалчытыу бёлюм бардырады. Анга бу телефон номерге сёлеширге боллукъду: **8(8662) 77-24-92**. Неда управлениягъа келирге жарайды: **Нальчик ш., Ленин атлы проспект, 36-чы мекам.**

ТОКЪЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

СЁЗБЕР

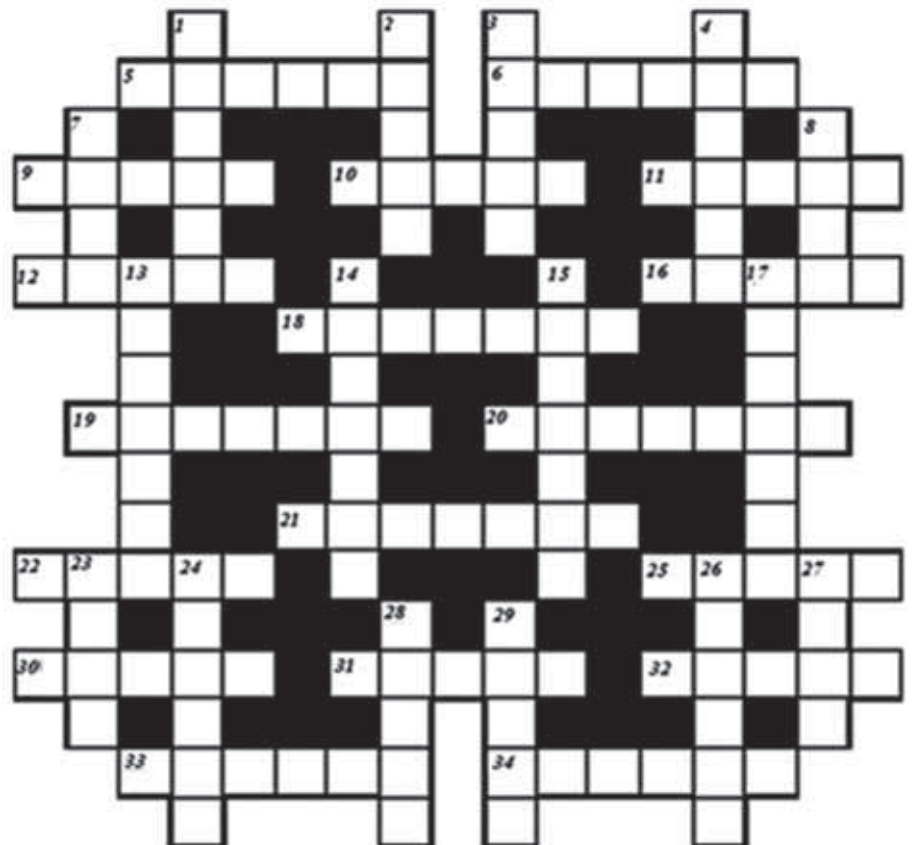
ЭНИНЕ: 5. Кече кёкде жанады. 6. Бир затны этерге талпыныу. 9. Суусун аш. 10. Биз затны тас этсенг, ол болушады. 11. Как булгъаучу зат. 12. Къуругъан нартох сабакъ. 16. Алгъын байлагъа, бийлеге жарлыла аллай юлюш тёлёгендиле. 18. Къышда ол неден да къоркъуулуду. 19. Мекам ишлеу. 20. Адам саны. 21. Хазырланыу. 22. Агъач юсюнде адам этген ариу сурат тамгъа. 25. Хантусну бир тюрлюсю. 30. Аны болушлугъу бла чыпчыкъ бийиклеге учады. 31. Ыйыкны кюнлеринден бири. 32. Кавказ миллетледен бири. 33. Аны бла исси затны

тутадыла. 34. Бек белгили эбизе патча кызыны аты.

ЁРЕСИНЕ: 1. Тёш. 2. Тиширйу ат. 3. Намазны магъанасы. 4. Азан кычырыуучу жер. 7. Чегем ауузунда эски эл. 8. Сабий. 13. Жаланда анда тынчаяды адам кече. 14. Кюч сынауу бир тюрлюсю. 15. Аман адамны иши. 17. Эрттегили аскерчи. 23. Бир тюрлю бир онг. 24. Адамны бетин жарыкъ этген ышан. 26. Мюйюзню ич къатысы. 27. Гюл, адам ат. 28. Жылтырауукъ къумач. 29. Отун жаргъанда хайырланылгъан сауут.

ГАЗЕТНИ 15-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАШЛАРЫ:

Энине: 1. Дарман. 5. Зурнук. 6. Айжакъ. 8. Доллар. 10. Къаура. 11. Орман. 12. Къымыжа. 19. Хатлама. 20. Жемтала. 21. Сыйлау. 22. Алауган. 24. Итбурун. 27. Лыбыта. 30. Ныгыш. 31. Заман. 32. Шемшер. 33. Халыуа. 34. Ананас. 35. Аварлы.
Ёресине: 1. Дуадакъ. 2. Накъырда. 3. Къудору. 4. Кяхура. 7. Халат. 9. Басма. 13. Ысхылты. 14. Жамауат. 15. Ахшам. 16. Уммай. 17. Керти. 18. Жална. 23. Алгыш. 25. Роман. 26. Къырпакъ. 27. Лашкута. 28. Айранчы. 29. Майдал.

АКЦИЯ

Спортчуларыбыз бла бир ниетлиликни кёргюзте

Пекинде Олимпиада оюнлада эришген спортчуларыбызга кёл этдир муратда Нальчикде Олимпиада махтаулык ну аллеясында флеш-моб кьуралганды.

Акцияга аслам адам – спортну ветеранлары, сабий-жаш тёлү спорт школлада жаруу этгенле, окуучула – келгендиге. Жыйылганланы алгышлай, республиканы Олимпиада советини президенти Александр Заруцкий Россейни командасы кьаллай кьыйын болумлада сынашханын, атлетрибизге кьаллай бир зорлук этилгенин чертгенди.

– Бу чурумлаа политика энчиликке дерге боллукьду. Бююнлюкде саулай кьырал, аны бла бирге Олимпиаданы жети чемпиону, тёрт да призёру чыкьган

Кьабарты-Малкьар да спортчуларыбыз ючюн жарыйбыз, аланы жетишимлерине кьуанабыз, – деп кьошханды ол. Митингден сора акцияга кьатышханла олимпиадикле орнатхан назы тереклени аллеясы бла ётгендиге, аланы барысына да майдалла,

грамотала эм Олимпиаданы белгилери бла саугала берилгендиге. Флешмобну башламчылары айтханга кёре, коронавирусну пандемиясы бла байламлы мероприятияга келгенлени санын 50 адамга дери азайтырга тышгенди. Кезиулю акция Минги

тауда Азауда боллукьду, анга лыжачыла бла сноубордчула да кьатышырыкьдыла, деп билдиредиле республиканы Спорт министерствосуну пресс-службасындан.

КУЛЬЧАЛАНЫ
Зульфийа.

ЫШАРАЙЫКЪ

АЛЛАЙ КЪЫЗ ТАНЫЙМЫСЫЗ?

Бу хапарын айтхан кьыз бек ариуду. Биз экибиз орамны бирге барсакь, анга кьарамаган жокьду. Тишируула, адетде болуучусу, анга Аллах берген суйдюмлюкню кечалмай, эринлерин кьаба, зарланып. Эр кишиле уа керти жю-

кьолунда жюгюн алырга чабады.

– Аллах, Аллах, быллай мелекге хуржун кётюрюрге жараймыды?! – деп.

Башхала уа ююнугде бир бузулган затынг бар эсе, аны ишлейик дерле, кинога, кафеге чакьырыла, бир татыулу

жолну эркин эте. Ишинде да аны сыйы-намысы жюрюйдю, таматасы да бек багьалы кёредди. Да кёрмей а, ол бек акьыллыды сора, бек фахмулуду.

Билмеген заты жокьду, аны-муну унутду деп да, киши кёлкьалды этмейди – эси кючлюды. Аны юсюне ол, ана тилни бла орус тилни санамай, дагыда юч тилде сёлешеди – англиз, француз, испан. Кьытай тилге да юйрене турады, анда да ажашырыкь туйюлдю.

Кьыл кьобузда согьады, жыр, назму тагьарга, айтырга да устады. Музыканы бек терен сезеди. Анса уа сурат этиуде бирлеге оздуруу. Ол жаны бла да да ангыламы игиди. Кьолгьа алган иши битмей кьалмайды.

Аны юсюне уа – гитче, уллу иште да насыбы тутханладанды! Телефон бла сёлешгенлей, иши тынып кьалады. Адамла тохтачу жерге жетген-

лей, такси сакьлап турады. Аны кьой, хакьсыз элтирге окуна хазырды. Лоторей билет алса – кьыйтмай кьоймайды. Тенгизге солурга барса, бир жауун кюн болмаз! Ёмюрюнде дискотекага бир кере барады да, анда да мени бла танышады.

Халалды, кьайгырылууду, манга табын излегенлей турады не иште да. Мен сагьыш этгинчи, ол: «Быллай ариу кюн юйде олтуруп турмай, хауада да бир кесек айлан, нёгерлеринг бла ресторанга неда футболга бар», – дейди.

Кьонакьла не заманда келселе да, бет жарыкьлы тубейди. Ушакьга кьошулса, жаланда акьыллы затла айтады.

Быллай бир зат билгенликге, ол жаш кьызды, субайды, уялчакьды. Кеси да жаланда мени суюеди. Ма аллай кьыз керекди манга, таний эсегиз, бир айтыгьыз...

КЕРТИЛАНЫ
Сакинат
хазырлагьанды.

АНГЫПАТЫУ

Ётюрюкню ахыры – биреуню жарсыуу

Жылны аллындан башлап МЧС-ни службаларына республикада от тышгенини юсюнден ётюрюк айтып 11 кере сёлешгендиге, деп билдиредиле ведомствону регионда бёлюмюню пресс-службасындан.

«01» неда мобильныйден «101» номерлени хар инсанды билдире тийишлиди. Оператив служба ол номерлеге келген хар билдириулеге кёре мадрала этедиле: от ёчюлтюу-кьутхаруу расчётла кьыйын болумну юсюнден айтылганлай, бир минутну ичинде хазыр болуп, жолгьа чыгьадыла. Кьутхаруучулары баш бочлары адамланы жашауларына кьоркьууну кетериргеди. Ким эсе да ётюрюк айтып сёлешгенине уа белгиленген жерге жетгенлеринден сора тышонедиле. Инсанды бир тюрлю ишле бардырылганда, кьургьакь хансны кюйдюргенлеринде тытюнню эслеп, аны от тышген сунуп сёлешген болумла да тубейдиге.

Россейни Административ бузукьлукьланы кодексини 19.13-чю статьясына кёре, от ёчюлтюу службаланы, полицияны, терк медицина болушлукьну эм башха специализацияланган расчётланы ётюрюк айтып чакьыруу ючюн 1000-1500 сом тазир салынады. Шёндюгюлю техника амалла уа телефон аманлыкьчылары табарга эм аланы жууаплылыкьга тартырга, айхайда, болушадьла. Сора «01» эм «101» телефон номерледе ушакьла барысы да жазылган этедиле.

Былай ойнарга суйгенле ангыларга керекдиге – аланы жалган чакьырууларына келген кьутхаруучула ол кезиуде кертиси бла да палаха тышгенлеге жеталмай кьалсада, кьаллай жарсыу боллукьун. Кьыйын болумга ким да тышгерге боллукьду, ётюрюкню багьасы биреуню жашауу болурга боллукьду, аны унутмагьыз.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфийа.

Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламентини депутатлары бла КьМР-ни Парламентини Аппаратында ишлегенле Нальчик округну Православный килисаларыны благочинный, протоиерей **БОБЫЛЕВ Валентин Николаевич** кьарындашы **БОБЫЛЕВ Сергей Николаевич** ёлгени бла байламлы бушуу этгенлерин билдирип, кьайгы сёз бердиге.

«СПРАВЕДЛИВАЯ РОССИЯ – ЗА ПРАВДУ» партияны Кьабарты-Малкьар Республикада регион бёлюмюню совети партияны аппаратыны башчысы **КАРМОВ Аслан Владимирович** атасы **КАРМОВ Владимир Талович** ёлгени бла байламлы кьайгы сёз береди. Сизни бла бирге жарыйбыз, бушуу этебиз.

Бу кюнледе **ХОЧУЛАНЫ Жабраилни жашы Сулейман** дуниясын алышханы бла байламлы уллу бушуу этип, аны юйюрюне кьайгы сёз беребиз. **Жууукь-ахлулары, тенгери.**

БИЛДИРИУ

«Заман» газетде корреспондент вакансияла бардыла. Филология жаны бла бийик билими эм журналистика ишге фахмулулугь болган жаш адамла редакцияга **42-63-01, 42-05-20, 8-928-717-62-50** телефон номерге сёлеширге боллукьдула.

рекден кьуанадыла анга, кьараганлары да – сукьланып! Ала, машинада бара болсала, штраф салынырыкь жерде окуна тохтап:

– Не бла болушайыкь? Кьайры элтейик сени? – деп жалынадыла.

Жаяу барган тубесе,

зат бла сыйларга излерле. Ма алайды.

Ариулукьну не кючю барды! Автобусда да адамла анга жер кьоярла. Барган жолунда, жауун кёлге жыгьылырыкь, машина тубюне тышгерге болсала да, бир жанына турурла,

Учредительле: Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительство

Баш редактор
КьОНАКЬЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЬЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зукура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кьоруулау жаны бла Кьабарты-Малкьар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмага «КьМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кёре
19.00 сагьатда кьол салынады.
20.00 сагьатда кьол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЬАРГЬАНЛА:

Текуланы Хауа- дежурный редактор,
Кучукланы Сафият, Кетенчиланы
Зульфийа - жууаплы секретарьны
орунбасарлары; Мокьаланы Зукура
(1,2,9,10-чю бетле), Геляяны Валентина
(3,4-чю бетле), Ахматланы
Люоза (11,12-чю бетле) - корректорла.
Тиражы 1659 экз. Заказ №312
Багьасы эркинди.

РЕДАКЦИЈНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспек, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru